

Заява членів платформи «Громадянська Солідарність»
Польська влада обмежує діяльність громадських, зокрема і правозахисних,
організацій в країні

24.04.2018

З кінця 2015 року ми спостерігаємо тривожні тенденції в політиці польського уряду та парламентської більшості, що складається з популістською націоналістичної партії «Закон і справедливість» (PiS), які заважають діяльності правозахисників і громадських організацій в Польщі.

Законодавчі ініціативи, що суперечать конституції, загрожують як демократії, так і принципу верховенства права в країні – зокрема, принципу ефективного поділу гілок влади. Після бурхливого конфлікту правляча парламентська більшість *де-факто* підпорядкувала собі Конституційний Суд, поставивши цей орган державної влади в цілковиту залежність від політичних рішень.

Чимало основних польських громадських організацій, зокрема правозахисних, висловили свою незгоду. У липні 2017 року громадські організації взяли активну участь в масових мирних протестах на захист Конституції, правопорядку і незалежності судової влади в Польщі.

Очевидна мобілізація суспільства призвела до того, що Президент Анджей Дуда наклав вето на два з трьох суперечливих законів, метою яких було підірвати незалежність судової влади. Незалежність Верховного суду і Національної судової ради була тимчасово врятована. Однак закон про систему загальних судів набрав чинності, розширивши повноваження Міністра юстиції – який також є Генеральним прокурором Польщі – з контролю над судами. І вже у грудні 2017 року, незважаючи на нову хвилю громадських протестів, парламент прийняв видозмінені закони, що все ж суперечать Конституції, і які фактично позбавляють незалежності Верховний суд та Національну судову раду.

У відповідь на участь громадських організацій в мирних протестах влада наклала на третій сектор численні обмеження. Під удар потрапили багато громадянських ініціативи, критично небезпечних для влади.

У липні 2017 року громадські організації, які висловлювали критику на адресу державних органів, зазнали безпрецедентного, невпинно зростаючого тиску. На сьогодні це такі громадські організації та ініціативи, як, зокрема, «Громадянська солідарність в дії» [Obywatele Solidarnie w Akcji], «Громадяни Республіки Польща» [Obywatele RP], Фундація «Відкритий Діалог» [Fundacja Otwarty Dialog], «Комітет із Захисту Демократії» [Komitet Obrony Demokracji], Акція «Демократія» [Akcja Demokracja], «Загальнопольський Жіночий Страйк» [Ogólnopolski Strajk Kobiet], «Центр прав жінок» [Centrum Praw Kobiet], «Любуське товариство із захисту прав жінок «БАБА» [BABA Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet]. Деякі з цих організацій зазнали необґрунтованих ревізій, обшуків, на деяких подали до суду, їх представників не раз допитували і навіть таємно стежили за ними. Іноземні громадяни, пов'язані з цими організаціями, побоюються за своє майбутнє в Польщі, оскільки можуть позбутися права перебування в країні.

Наприклад, польська поліція провела обшуки і конфіскувала документи та обладнання з офісів кількох жіночих організацій (Любуського товариства «БАБА» і «Центру прав жінок»). Це сталося наступного дня після протестних акцій на захист прав жінок в Польщі, в жовтні 2017 року. Інший приклад: тогочасний польський міністр закордонних справ подав клопотання про призначення нового управителя Фундації «Відкритий Діалог» замість наявних членів Правління.

Цей конфлікт, який продовжив нинішній міністр закордонних справ Яцек Чапутовіч, врешті-решт буде вирішено ухвалою суду. Подібне рішення мав намір застосувати і тогочасний міністр внутрішніх справ, Маріуш Блашак, проти організації «Громадяни Республіки Польща».

Були зафіксовані випадки судового переслідування ЛГБТ-організацій. Особливо тривожною ознакою стало те, що зменшилась кількість розслідувань фізичних нападів на ЛГБТ-активістів і на офіси їхніх організацій. Нарівні з жіночими правозахисними організаціями, їх позбавили фактично всього державного фінансування. Польська держава вочевидь віддає перевагу ініціативам, які відстоюють націоналістичні і релігійні цінності.

Члени польського уряду на чолі з тодішнім прем'єр-міністром Беатою Шидло, (зокрема, колишній міністр внутрішніх справ Маріуш Блашак, його заступник Ярослав Зелінський, міністр-координатор польських спецслужб Маріуш Камінський, колишній міністр закордонних справ Вітольд Вашиковський і міністр національної оборони Антоній Мацеревич) публічно обговорювали, які заходи варто вжити проти тих чи інших громадських організацій.

Крім того, вищезгадані громадські організації, так само як і Бюро омбудсмена Польщі, стали жертвами інформаційних атак і наклепницьких кампаній в ЗМІ. Ці кампанії базуються на маніпуляціях, напівправді і відвертій брехні. Наклепи поширюють державні і провладні польські ЗМІ, тісно пов'язані з правлячою партією.

Вони звинувачують громадські організації в тому, що ті «маніпулювали громадською думкою» і «штучно спровокували протести» «на іноземні гроші». Представників громадських організацій зображають «зрадниками батьківщини» або «маріонетками» в руках іноземних держав (наприклад, Росії або Німеччини) і діячів (наприклад, Джорджа Сороса або «брюссельських еліт»).

Мета наклепницьких кампаній – залякати правозахисників і підірвати довіру мешканців Польщі до роботи громадянського суспільства. Ще одним небезпечним наслідком таких кампаній може стати негативне ставлення польського суспільства до будь-яких міжнародних або іноземних структур. Нещодавно актор і громадський активіст, захисник світської держави Кшиштоф Печінський став жертвою цькування в ЗМІ, після чого у Варшаві його побили на вулиці невідомі.

Атаки на громадські організації і правозахисників відбуваються за підтримки крайніх правих і націоналістичних організацій. Ці атаки носять відверто ксенофобський характер. Зокрема, вони спрямовані проти численної української громади Польщі. Деяким жертвам таких атак відмовили в праві на польське громадянство. Ці дії пов'язані з участю українського населення в протестах, а також з роботою Фондації «Відкритий Діалог» та інших польських організацій, які возили в Україну гуманітарну допомогу під час Євромайдану. Через небажання правоохоронних органів реагувати на націоналістичні і ксенофобські інциденти кількість нападів на іноземців в Польщі зростає.

Члени правих партій в Сеймі і польські депутати Європарламенту також поведуться вороже щодо деяких громадських організацій і до громадянського суспільства зокрема. Наприклад, шість членів парламенту публічно заявили про необхідність обмежити або навіть припинити діяльність Фондації «Відкритий Діалог». Фондацію звинуватили в тому, що вона являє собою «зовнішню» ліву «загрозу для польської держави», «підриває українсько-польські відносини» і «провокує повстання» в Польщі. Немає жодних фактів, які б підтверджували, що організація веде подібну діяльність, а тому не було надано жодних доказів.

На сьогодні, згідно зі звітами «Громадян Республіки Польща» (за зібраними ними даними), проводиться близько 800 судових розглядів у справах, або відкритих безпосередньо проти учасників соціальних протестів/активістів соціальних рухів, або пов'язаних з їхньою діяльністю.

Згідно зі звітом «Громадян Республіки Польща»^{1,2}, на кінець січня 2018 року проти учасників протесту було порушено 472 судових розгляди у справах у межах Кодексу законів про дрібні правопорушення; місяцем раніше таких розглядів було лише 367. В межах кримінального кодексу було порушено 28 судових розглядів (місяцем раніше таких було лише 14), і дев'ятьом людям було висунуто кримінальні звинувачення.

Крім того, серйозною проблемою став новий закон про публічні зібрання, суперечливий і, на думку багатьох, неконституційний. Він заохочує так звані циклічні зібрання, такі як щомісячне поминання Смоленської трагедії (щомісячні демонстрації на чолі з керівником правлячої партії Ярославом Качинським, які проводяться у форматі, недозволеному для будь-яких інших вуличних демонстрацій). Через це глава Мазовецького воєводства регулярно накладає заборону на протестні акції в підтримку демократії, які в той самий день влаштовує організація «Громадянська солідарність в дії». Однак окружний суд Варшави поки що відхилив усі попередні рішення воєводи.

Члени Парламентської Асамблеї Ради Європи неодноразово висловлювали серйозну стурбованість стосовно атак на цивільні права і свободи в Польщі (див. Резолюцію 2188 (2017)³, письмову заяву 641⁴), і в своїй заяві щодо резолюції від 26.01.2018⁵ підкреслили, що польська влада поки що ігнорує їхні вимоги.

Можливість діалогу між громадянським суспільством і владою продовжує зменшуватися. Представників громадських організацій (особливо руху «Громадяни Республіки Польща» [Obywatele RP]) постійно позбавляють можливості бути присутніми на зустрічах і слуханнях парламентських комісій. Сумнівні законодавчі ініціативи, які стосуються найважливіших аспектів життя суспільства, розглядаються без жодних консультацій з громадськістю. Зокрема, йдеться про зміни законів про поліцію, про нове антитерористичне законодавство, про поправки до закону про Інститут Національної Пам'яті (останні вже були прийняті).

Влада змінила деякі процедури виділення державних коштів громадським організаціям. 26.09.2017 Сенат прийняв закон про Національний Інститут Свободи – Центрі розвитку громадянського суспільства. Закон було представлено як частину урядової політики щодо зміцнення громадянського суспільства. Однак асоціації громадських організацій і Уповноважений з прав людини різко розкритикували його.

Цей закон централізує державні кошти, що призначені для громадських організацій, в межах створеного Центру. Оскільки закон спрямований на підтримку діяльності в дусі християнських та патріотичних цінностей, то організації, чия діяльність не відповідає цим цінностям, можуть втратити державне фінансування. Такий підхід порушує Конституцію, яка захищає різноманітність поглядів і віросповідань. 12.10.2017 Президент підписав цей закон, чим поставив під загрозу незалежність громадянського суспільства в Польщі.

Крім того, громадські організації зафіксували випадки, коли державні кошти виділяли або, навпаки, припиняли виділяти з політичних або ідеологічних причин.

У зв'язку з вищезазначеними тривожними подіями платформа «Громадянська Солідарність» закликає повернути громадським і правозахисним організаціям можливість брати участь у демократичних процесах в Польщі, повернутися до європейських стандартів взаємодії між

¹ <https://obywatelerp.org/wp-content/uploads/2018/02/Raport-ObyPomoc-Miesieczny-2018-01.pdf>

² <https://obywatelerp.org/wp-content/uploads/2018/02/Raport-ObyPomoc-Zbiorczy-do-2018-01-31-ENG.pdf>

³ <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-en.asp?FileId=24214>

⁴ <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?FileId=24220&Lang=EN>

⁵ <http://semantic->

pace.net/tools/pdf.aspx?doc=aHR0cDovL2Fzc2VtYmx5LmNvZS5pbmQvbnV4G1sL1hSZWYvWDJLURXlWV4dHluYXNwP2Zpb%20GvpZD0yNDQ4OCZsYW5nPUVO&xsl=aHR0cDovL3NlbnVudGljcGFJZS5uZXQvWHNsdC9QZGYvVFJlZi1XRC1BVCI1YTUwyUERGLnhzbA=&xslt%20am=s=ZmlsZWkPTIONDg4

громадянським суспільством та урядовими структурами, і гарантувати незалежність громадських ініціатив у Польщі.

Підписались:

1. Центр громадянських свобод (Україна)
2. Гельсінський правозахисний фонд (Польща)
3. Humanrights.ch (Швейцарія)
4. Liberesci - Партнерство з прав людини (Німеччина/Швейцарія)
5. Міжнародне бюро з прав людини і дотримання законності (Казахстан)
6. Цивільний контроль – Санкт-Петербург (Росія)
7. Московська Гельсінська група (Росія)
8. Громадський Вердикт (Росія)
9. Бір Дуйно (Киргизстан)
10. Громадське об'єднання «Қадір-қасиет» («Гідність») (Казахстан)
11. Гельсінська Громадянська Асамблея, Ванадзор (Вірменія)
12. Гельсінський комітет Вірменії (Вірменія)
13. Харківський обласний фонд «Громадська Альтернатива» (Україна)
14. DRA – Німецько-російський обмін (Німеччина)
15. ОМСТ – Всесвітня організація проти тортур (Міжнародна організація)
16. Інститут моніторингу прав людини (Литва)
17. Центр правової трансформації (Білорусь)
18. Міжнародне партнерство з прав людини (Бельгія)
19. Болгарський Гельсінський комітет (Болгарія)
20. Гельсінська асоціація Вірменії (Вірменія)
21. Human Rights Matter e.V. (Німеччина)
22. Будинок прав людини імені Бориса Звозскова (Білорусь)
23. WILPF (Німеччина)
24. Асоціація УМДПЛ (Україна)
25. Норвезький Гельсінський комітет (Норвегія)
26. Косівський реабілітаційний центр для жертв тортур (Косово)
27. «Громадянська мужність і антирасистська діяльність» (ZARA) (Австрія)
28. Союз «Жінки Дона» (Росія)
29. Crude Accountability (Міжнародна організація)
30. Цивільний контроль (Росія)
31. Регіональний центр стратегічних досліджень (Грузія/Азербайджан)
32. Центр розвитку демократії і прав людини (Росія)
33. UNITED (Міжнародна організація)
34. Нідерландський Гельсінський Комітет (Нідерланди)